

Революцин галв дурдач

Эндр, 1958 джилин мартин 28-д мана орн-нутгин цуг олн-ämtн, нарт делкән цуг куч-көлсчнр, прогрессивн кумн-ämtн пролетарск алдр бичяч Алексей Максимович Горькийн 90-ч õбниг темдгдждя-цхәнә.

Алексей Максимович Горькийн цуг йовсн йовлнь, цуг уулдврнь Äрәсән революционн пролетариатин тууджлгч хувлә салш уга негн. Алдр бичячин литературн уулдврнь — кòдлмшч классин революционн ноолданла, хаана болн баячудин йос хольвлгнла, Алдр Октябрьск социалистическ революцла болн мана орн-нутгт социализм тосхлгнла залгълдата.

Алексей Максимович Горький (Пешков) 1868 джилин мартин 28-д, Нижн-Новгород (ода Горький) балгьснд төрсн. Терунә эцк—Максим Савинтиевич Пешков модна урч бәәсмн. 1872 джил көвүггән õнчрүлдж эн õнъгрв. 1870 джил Горькийн эк—Варвара Васильевна Каширина õнъгр-снн.

Алексей Максимович багъа-сн авн нагъц эцк Василий Каширинә гарт õссн. Эврәннь бички цагиннь үзсн зовлнъгиннь, даджргдсн даджрлтиннь, õлссн-турснәннь тускар, „Бичкндк“, „Äмтнд“ болн „Мини университет“ гидг дектрмүд-тән Горький бичснн.

Алексей 10 нас күрхлә: „Не Лексей, чи мини күзүнд õлгәтә медаль бишч, чини орм энүнд биш, йов, äмтнд оч заргд“ — гидж нагъц эцкнъ келв. Минь тер цагас авн Горький äмт эргдж заргддж гесән теджәсмн.

1884 джил Горький Казань балгьснд ирнә. Горькийн йовсн йовлд Казаньд бәәсн цагнъ онц ик чинртә. Баячудин болн помещикудин йосна хамг му тоотинь Алексей энүнд үздж меднә. Кòдлмш уга, õлн-түрү салврха му хувцта улс, гууль гуудг улс, кòдлмшчирин кучр-күнд кòдлмш Горький энүнд үзв. Гесән теджәхин төләд ачач чигн, садт, пекарнъд болн нань чигн кòдлмшт Алексей кòдлдж йовснн.

Алексей Максимович Казаньд дектр икәр умшдж, эврәннь медрлән икәр õддлүлснн. Энүндән Чернышевскийн, Добролюбовин болн Писаревин произведеньс, „Коммунистическ манифест“ „Капитал“ болн Плехановин бичсн марксистск дектрмүд Горький умшдж медснн.

1892 джиләс авн эклдж художественн произведеньс бичнә. Алексей Максимовичин түрүн бичсн „Макар Чудра“ гидг келврнь 1892 джилд Тифлисск „Кавказ“ газетд барлгдсн болдг. Эн түрүн болдж барлгдсн дектртән М. Горький гидж гар тәвснн. Горь-

кий гисн—хальмгар гашунгисн уг. Алдр бичяч Алексей Максимовичин йовсн йовлнь, үзсн зовлнъгнъ гашута бәәсмн. Минь тер учрар Горький гисн нер эн авсн болдг.

Алексей Максимович дõч гар джилин туршарт литературн болн общественн-политическ кòдлмш äмән äрвлл уга, кучн-чидлән нòл уга кедж йовснн. Октябрьск социалистическ революцин нарт делкән ик чинриг делгрүлдж, советск литературин улинъ белсн болдг. Орсин классическ литературин бәрг-авциг цаарәнднъ делгрүлдж, социалистическ реализмин эк татдж, советск литературт болн цуг советск бичячнрт берк ик үлмәггән Горькийн хальдасн болдг.

„Горький (дун уга) пролетарск искусствин нег ик элчнъ“... Эн „эврәннь художественн произведенәрн Äрәсән болн цуг нарт делкән кòдлмшч джисәнлә бийән батар залгъсн“ — гидж Ленин бичлә.

Кòдлмшч джисәнлә бийән батар залгьснд—Горькийн творчествд хамгин ик чинрнь болн õварцнъ бәәджәнә. Алексей Максимович 1905 джил В. И. Ленинлә түрүн болдж харгълж таньлдснн. Терунәс авн Ленинлә тасрхан уга залгълда Горький кедж йовснн. Большевиствск партин вождяла иньгддж, хамдан кòллгн, В. И. Ленинә дõнъ Максим Горькийн литературн уулдвр-рт сән үлмәггән хальдаснн. Революционн идеяин бәрг-авц орчлнъгин бәәдл кучр медхднъ тусан күргв, минь тер учрар чигн Горький хамгин әрүн чик гүн тоолврта революционн бичяч болдж гарснн. Бичяч күн олн-ämtнә бәәдл-джиргъллә хамц залгълдата боллгн ямаран ик чинртәг Максим Горькийн уулдвр нег үлү иткмджтәггәр үзүлнә.

Советск олн-ämtн Алексей Максимович Горькийд цань уга энъкр, цань уга дурта. Советск йосн токтенас нааран Максим Горькийн произведеньс 65 келнд, тер тоод хальмг келнд орчулгддж, 40 сай гар экземпляр дектр барлгддж гаргьдснн. Советск правительствин шиидврәр Максим Горькийн произведеньс 30 томд хурагддж барлгдв.

Нарт делкән цуг куч-көлсчнр, прогрессивн цуг кумн-ämtн Горькийг күндлцхәнә. Горькийн нериг сонъсад уга орн-газр деер уга. Горький олн-ämtнә, иньг, коммунизм тосхлгнә ноолдана омгшачнъ. Бәәдл-джиргълиг сүв тулгтнъ кучр меддж, урн, чимлггәтә үгәр сәәнәр, тодрхаггәр үзүллггәрн Горькийн произведеньс нарт делкән литературин кòрнъгиг берк икәр байджулснн. Нарт делкән цуг бичячнр Горькийн бичсн дектрмүд умшдж сургьмдж авчацхана.

Д. БАДМАЕВ.